נשים חייבות במקרא מגילה תשע"ט

נערך ע"י יחזקאל הרטמן

1) גמ' מגילה ד.

מעיקרא ש"מ [א] ואריב"ל [א] נשים חייבות במקרא מגילה [ב] שאף הן היו באותו הנס ואמר רבי

2) גמ' ערכין ב: ורש"י שם

[ט] הכל חייבין במקרא מגילה [י] הכל כשרין לקרות את המגילה לאיתויי מאי לאתויי נשים וכדר' יהושע בן לוי [א] דאמר ר' יהושע בן לוי [א] נשים חייבות במקרא מגילה [ב] שאף הן היו באותו הנס הכל חייבין בזימון

לאתויי נשים. שחייבות במקרא מגילה וכשרות לקרותה ולהוציא זכרים ידי חובתם: **מזמנות לעצמן.** שלש נשים וכן שלשה עבדים אבל אין שתי

3) גמ' מגילה ד.

נשים חייבות במקרא מגילה. מכאן משמע שהנשים מוציאות את אחרים ידי חובתן מדלא קאמר לשמוע מקרא מגילה והכי נמי משמע בערכין (דף ג: ושם) דקאמר הכל כשרים לקרא את המגילה ומסיק [ו] הכל כשרים לאתויי מאי ומשני לאתויי נשים משמע להוציא אפילו אנשים וקשה דהא בתוספתא [ח] תני בהדיא דטומטום אין מוציא לא את מינו ולא שאין מינו ואנדרוגינוס מוציא את מינו ואין מוציא את שאין מינו ופשיטא דלא עדיפא אשה מאנדרוגינוס וכן [ט] פסקו בה"ג דאשה מוציאה מינה אבל לא אנשים וי"ל דסלקא דעתך דלא יועיל קריאתן אפילו להוציא הנשים קמ"ל דחייבין [י] דהכל חייבין בשמיעה עבדים נשים וקטנים:

4) תוס' ערכין ג.

לאתויי נשים. שחייבות במקרא מגילה וכשרים לקרות ולהוציא זכרים ידי חובתן ל"ה. אבל בה"ג לא פסק הכי [יג] ומביאין ראיה מן התוספתא וזה לשונה הכל חייבין במקרא מגילה כו' טומטום ואנדרוגינוס חייבין ואין מוציאין הרבים ידי חובתן אנדרוגינוס מוציא מינו ואין מוציא את שאינו מינו טומטום אינו מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו מי שחציו עבד וחציו בן חורין אינו מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו נשים ועבדים וקטנים פטורין מקריאת מגילה עד כאן לשון התוספתא וההלכות גדולות הוסיפו אלא שחייבין בשמיעה לפי שהכל היו בספק להשמיד ולהרוג ולאבד:

5) ר"ן מגילה ב: מדפה"ר

. ואיכא מ"ד דכיון שהן חייבות מוציאות את הזכרים ידי חובתן שכל המחויב בדבר מוציא את הרבים ידי חובתן וה"נ משמע משמעתא קמייתא דערכין (ג.) דאמרינן הכל חייבין לקרות את המגילה לאיתויי מאי לאיתויי נשים ומשמע שדינם כשאר החייבין להוציא רבים ידי חובתן וכן דעת רש"י ז"ל שם.

אבל בשם הלכות גדולות כתבו שהן חייבות לשמוע את המגילה אבל אין חייבות בקריאתה ולפיכך אין מוציאות הרבים ידי חובתן והביא ראיה מדתניא בתוספתא דמגילתא (פ"ב ה"ז) הכל חייבין בקריאת מגילה וכו' נשים ועבדים וקטנים פטורין ממקרא מגילה ופירש בו שהן פטורות מהמקרא אבל חייבות בשמיעה וכדגרסינן בירושלמי (פ"ב ה"ה) רבי יהושע בן לוי מכניף בניו ובני ביתו וקרי ליה קמיהון. ואין זה מחוור אלא שראוי לחוש לדבריו להחמיר:

6) מרדכי מגילה סי' תשעט

[דף ד ע"א] °**נשים חייבות במקרא מגילה.** הלשון (*משמע דנקט מקרא מגילה) [*במקרא מגילה דנקיט משמע] שהן יכולות לקרות ולהוציא אחרים אף זכרים י"ח וכן משמע בריש ערכין דקאמר הכל כשרין לקרות את המגילה הכל לאתויי מאי לאתויי נשים והתם פרש"י לאתויי נשים שיכולות להוציא האנשים ובה"ג פי' דאין הנשים מוציאות אנשים וכ"פ ראבי"ה וראיה מתוספתא דמגילה נשים ועבדים וקטנים פטורים מלקרות המגילה ומהשתא הוו להו שאינם מחויבות בדבר ואין מוציאין אחרים י"ח ובה"ג (*גר') [*פסק] הכי אמר רבי יהושע בן לוי נשים חייבות במשמע מגילה והכי איתא בירושלמי דמגילה פרק שני אמר בר קפרא צריך לקרותה בפני אנשים ונשים וקטנים שאף הם היו באותו הנס בספק להרוג וכו' ועתה לא תקשה לריב"ל מן התוספתא דהא נשים חייבות בשמיעה ולא בקריאה (*ומיהו תנן) [*ומשום הכי] אינן מוציאות אנשים והשתא דערכין י"ל לפי ה"ג דהא דקאמר נשים כשרות במקרא מגילה פי' להוציא נשים כמותן דס"ד שלא יהא קריאתן חשובה להוציא אפי' נשים קמשמע לן. ונראה לראבי"ה דנשים מברכות על משמע מגילה ואפי' אי קרו לעצמן ומספקא ליה לראבי"ה אי קטן מצי לאפוקי נשים דשמא אע"ג דתרווייהו פטורים מקריאה וחייבים בשמיעה דלמא אין חייבין בשוה כדאיתא פרק מי שהחשיך גבי חרש שוטה קטן הי מנייהו עדיף:

7) רמב"ם פ"א מהלכות מגילה

א קריאת [א] המגילה בזמנה מצות עשה מדברי סופרים. והדברים ידועים שהיא תקנת הנביאים. והכל חייבים בקריאתה אנשים ונשים [א] וגרים ועבדים משוחררים. ומחנכין את הקטנים לקרותה. ואפילו [ב] כהנים בעבודתן מבטלין עבודתן ובאין לשמוע מקרא מגילה. וכן מבטלים תלמוד תורה לשמוע מקרא מגילה קל וחומר לשאר מצות של תורה שכולן נדחין מפני מקרא מגילה. ואין לך דבר שנדחה מקרא מגילה מפניו חוץ ממת מצוה [ג] שאין לו קוברין שהפוגע בו קוברו תחלה ואחר כך קורא: **ב** [ב] אחד הקורא ואחד השומע מן הקורא יצא ידי חובתו והוא שישמע מפי מי שהוא חייב בקריאתה. לפיכך אם היה הקורא קטן או שוטה השומע ממנו לא יצא: **ג** מ

8) מגיד משנה פ"א מהלכות מגילה

ב אחד הקורא וכו'. משנה פרק הקורא את המגילה למפרע (שם דף י"ט.) הכל כשרים לקרות את המגילה חוץ מחש"ו ור' יהודה מכשיר בקטן והלכה כסתם משנה אבל אשה נראה מדברי רבינו שהיא מוציאה את אחרים וכן עיקר:

9) הגהות מיימוניות פ"א מהלכות מגילה

א [א] בתוספתא תניא הכל חייבין במקרא מגילה כהנים לויים וישראלים וכו' עד נשים ועבדים וקטנים פטורים ואין מוציאין את הרבים ידי חובתן ומפרש בה"ג נשים ועבדים וקטנים פטורין ממקרא מגילה אלא שחייבין בשמיעה וכן משמע בירושלמי פרק הקורא את המגילה למפרע בר קפרא אומר צריך לקרות בפני אנשים ונשים וקטנים שאף הם היו באותו נס ריב"ל הוה עבד כן מכנש בנוי ובני ביתיה וקרי לה קמיהון וכן פר"ח דנשים חייבות לשמוע מקרא מגילה וכו'. ואומר רבינו שמחה שאין שייך לומר כאן אתי דרבנן ומפיק דרבנן הואיל ואין חייבים בקריאה אלא רק בשמיעה דבהא פליגי ר' יהודה ורבנן דר' יהודה מכשיר קטן בפ"ב וכן פ' ראבי"ה אכן בריש ערכין משמע להדיא שמוציאין אחרים בקריאתן דגרסינן הכל חייבין במקרא מגילה והכל כשרים לקרות המגילה לאתויי מאי לאתויי נשים וכדריב"ל דאמר ריב"ל נשים חייבות במקרא מגילה שאף הם היו באותו הנס וכ"נ דעת רבינו המחבר שלא הוציא אלא חרש קטן ושוטה: [ב] בפ"ק

10) רא"ש מגילה פ"א סי"ד

וכן פרש"י התם *. ובעל ההלכות פסק שהנשים אינן חייבות אלא בשמיעה אבל קריאתה אינה מוציאה אנשים ידי חובתן שחייבין בקריאה עד שישמעו מפי אנשים המחוייבין בקריאה כמותן [מ] ואין שמיעתן מנשים חשובה כאלו הן עצמן קורין [נ] והביא ראיה מן

וצריך לתרץ לפי ה"ג ותוספתא הא דאמר בערכין הכל כשרין לקרות לאתויי נשים לא שיוציאו אנשים בקריאתן אלא דוקא נשים דלא תימא אף נשים אינן יוצאות אלא בקריאה חשובה של אנשים קא משמע לן [ס] שהאשה מוציאה חבירתה:

11) ב"ח או"ח סי' רע"א

ב ואחד אנשים ונשים חייבים בקידוש היום. וז"ל הכל בו וכתב הר"ם ז"ל ואפילו להוציא אחרים ידי חובתם שאין יודעין לקדש עכ"ל ומביאו ב"י ופסק כך בשלחן ערוך (ס"ג), אבל גבי מגילה סימן תרפ"ט כתב בשלחן ערוך (ס"ב) יש אומרים שהנשים אינן מוציאות את האנשים וכת' על פי דברי בה"ג שהביא רבינו לשם החולק על פירוש רש"י שכתב שהנשים מוציאות את האנשים, ותימה שכאן פסק כפירוש רש"י שהביאו בספר כל בו והפסקים סותרין זה את זה דנראה דאין לחלק בין קידוש למגילה, ולפע"ד נראה עיקר להחמיר בקידוש כמו במגילה שאין הנשים מוציאות לאנשים וכן ראיתי שכתב מהרש"ל (בהגהותיו לטור סי' תרפט):

12) קרבן נתנאל מגילה פ"א

בשו"ת חות יאיר סי' ח' שהאריך בזה: [מ] ואין שמיעתן מנשים חשובה כאלו הן עצמן קורין. דלענין קריאה להוציא אנשים הוי כאינו מחויב בדבר. דהנשים אינם מצווים אלא לשמוע וכל שאינו מחויב בדבר אין מוציאין רבים ידי חובתן. ובזה מתורץ מה שהקשה הב"ח בא"ח סי' רע"א. ומ"ש תוס' בסוכה דף ל"ח אי נמי משום דרבי' זילא בהו מלתא דהרי המגילה דנשים חייבות בה ופי' בה"ג דאין נשים מוציאות את הרבים ידי חובתן במגילה ע"כ. היינו שאין אשה מוציאה נשים רבות ידי חובתן משום דזילא בהו מלתא. אבל להוציא אנשים בלאו הכי אין מוציאין אפי' אשה לאיש אחד דאין מחויבין בדבר הוי ודלא כמו שכתב מ"א בסי' הנ"ל ס"ק ב' עיין שם: [נ] **והביא ראיה מן התוספתא.** כן הוא

13) שולחן ערוך סי' תרפט סעיף ב

(ב) **לא יצא** י [ה] **ויש אומרים** [ג] **שהנשים** ה [ו] **אינם מוציאות את האנשים:** הגה [ז] [א] ויש אומרים ו אם האשה קוראה (ג) לעצמה מברכת לשמוע מגילה ז שאינה חייבת בקריאה:

14) מגן אברהם סי' תרפט

דדמי להדדי בזה, עיין מה שכתבתי בסמוך [ס"ק ה]: **ה אינם מוציאות.** ולא דמי לנר חנוכה [סימן תרעה סעיף ג ומ"א ס"ק ד], דשאני מגילה דהוי כמו קריאת התורה (סמ"ג ריש הלכות מגילה). [ו] פירוש, ופסולה מפני כבוד הצבור, ולכן אפילו ליחיד אין מוציאה, דלא פלוג (רא"ם בביאורו לסמ"ג כד, ג אות ו), עיין מה שכתבתי סימן ער"א [ס"ק ב]: **ו אם האשה קוראה.** ובמדרש הנעלם רות [זוהר חדש, מהדורת מונקאטש ח"ב מז, ד] [ז] כתוב דלא תקרא לעצמה, רק תשמע מהאנשים: **ז שאינה חייבת.** דסבירא להו כמאן דאמר שאין מוציאות אנשים (כן משמע במרדכי מגילה רמז תשעט):

15) ביאור הגר"א סי' תרפט

[ו] **אינם מוציאות.** תוספתא הנ"ל [ס"ק ה] ואין מוציאין כו', כנזכר לעיל. ומה שכתוב בערכין [ב, ב] הכל כשרין כו' לאתויי נשים, רצה לומר להוציא נשים. וכן כתוב בזוהר חדש רות ס"ח ב' [מהדורת מונקאטש ח"ב מז, ד] ואמר רבי אבא נשים חייבות במקרא מגילה, אבל הן אינן קוראות לאחרים, אבל חייבות לשמוע מפי המברך כו': [ז] [הגה] **ויש אומרים.** כגירסת בעל הלכות גדולות [הובא לעיל ס"ק ה] במשמע מגילה. ומתוספתא וירושלמי הנ"ל [שם]:

16) משנה ברורה סי' תרפט

לחינוך: **(ז) ויש אומרים שהנשים אינם מוציאות וכו'.** ולא דמי לנר־חנוכה, (יג) דשאני מגילה דהוי כמו קריאת התורה, ופסולה מפני כבוד הצבור, ולכן אפילו ליחיד אינה מוציאה משום לא פלוג; וגם (יד) דאפשר דאשה אינה חייבת בקריאה רק לשמוע, וכדלקמיה, ומיקרי שאינה מחוייבת בדבר לגבי איש. אבל אשה מוציאה (טו) את חברתה: **(ח) אם האשה קוראה וכו'.** ועיין במגן־אברהם שמצדד דלא תקרא לעצמה כלל רק תשמע מהאנשים. וכל זה ביש לה ממי לשמוע, (טז) אבל אם אין לה מי שיקרא לפניה, תקרא היא לעצמה במגילה כשרה, ומברכת 'אשר קדשנו במצוותיו וציונו לשמוע מקרא מגילה' [ח"א]: **ג (ט) אנדרוגינוס.** יש

17) שער הציון סי' תרפט

העיטור שהעתיקו גבי חנוכה, דבמגילה לא רצה לסמוך עליו, עיין אליה רבה וחמד־משה וש"א: (יג) מגן־אברהם: (יד) הגר"א: (טו) אבל לנשים רבות אין האשה מוציאן, דזילא בהו מילתא [ק"נ בשם התוספות]: (טז) והדין עמו; אחד, דלהדעה ראשונה דהיא העיקרית הנשים חייבות בקריאה, ואף אם נפסוק שאינן מוציאות לאנשים, על־כל־פנים בקריאה חייבות, וכמו שפסק הפרי חדש, ואף אם נפסוק כהיש־אומרים הלא גם־כן מוכח שתוכל לקרוא לעצמה ואף שמברכת 'לשמוע מגילה'. ומה שהביא המגן־אברהם ממדרש הנעלם רות דלא תקרא לעצמה, עיין בחיי־אדם דלא נמצא זה הלשון שם, רק הלשון שהובא בהגר"א בשם הזוהר חדש, ואינו מוכרח דלא תוכל לקרוא בעצמה, ובפרט אם אין לה מי שיקרא לפניה בוודאי תוכל לקרוא בעצמה, וכן מוכח בפרי־מגדים והגר"א: (יז) רמב"ם בהלכות אישות: (יח) בית־יוסף: (יט) ואפילו למאן דאמר דעבדים שאינם משוחררים גם־כן חייבים, חיובן רק בשמיעה כנשים לדעה

18) גמ' מגילה יד.

הכי הלל נמי נימא (ג) [ג] לפי [א] שאין אומרים הלל על נס שבחוצה לארץ יציאת מצרים דנס שבחוצה לארץ היכי אמרינן שירה כדתניא עד שלא נכנסו ישראל לארץ הוכשרו כל ארצות לומר שירה משנכנסו ישראל לארץ לא הוכשרו כל הארצות לומר שירה רב נחמן אמר [ב] קרייתא זו הלילא (ג) רבא אמר [ד]

19) מרחשת ח"א סוף סי' כב

דספה"ס אין אומרין הלל בפורים משום שקרייתה זהו הלילא, הרי שבמקום קריאת המגילה נכללת נ"כ מצות קריאת הלל, ובהלל נשים פטורות, ועפ"ז אין נשים מוציאות אנשים המחויבין בקריאת הלל שיוצאין ע"י קריאת המגילה, ולפ"ז אפי' לדעת הבה"ג אין זה אלא בקריאת היום, אבל בקריאת המגילה בלילה שאז אין חיוב קריאת הלל שחיוב הלל אינו אלא ביום כדילפינן במגילה שם וקריאת המגילה בלילה אינה אלא משום פרסומא ניסא, בזה נשים מוציאות אנשים שמוכן לו טוב :

20) קהלות יעקב מגילה סי' ג

הטתיק אלא תירוץ זה דר"נ) ומבואר שיש בקריאת המגילה ג"כ ענין מצות הלל, ובהלל הא נשים פטורות כמבואר להדיא בסוכה ל"ח במתני' דעונה אחריהן מה שהן אומרים ע"ש ולכן אינם פוטרות אנשים שחיוב קריאתם הוא ג"כ מדין הלל ועיקר מצות הלל הוא קריאה (ומה שיוצא בשמיעה הוא מדין שומע כעונה כמבואר בסוכה שם) וזהו חיובא דאנשים, וחיובא דנשים אינו אלא מדין פרסומא ניסא וסגי בשמיעה דעכ"פ הנס נתפרסם (ולכאו' לפ"ז יוצאין בשמיעה בלא דין שומע כעונה וצ"ע) ואי משום דמלד מצות הלל הא לא הוי מתחייב אלא ביום ככל יו"ט וא"כ בקריאה דבלילה אנשים ונשים שוין, וי"ל בזה כמש"כ לעיל דלא פלוג רבנן בחיובא דאנשים ומאחר שתקנו חז"ל קריאה דלילה משום פרסומי ניסא תקנו נמי מלד דין הלל שבו, בנוגע לאנשים.